

Brød og roser

Taler

Julie Indstad Hole

Dato

1 mai 2019

Sted

Folkets hus, Ranheim

Omstendigheter

1. mai-markering

1 Kamerater.

Har dere hørt om Giske?

5 Nei, nei, nei, ikke han, personen. Jeg mener øya. Øya Giske like utenfor Ålesund på Sunnmøre. Den er ganske liten, og når du kikker utover, er det hav så langt du kan se. Neste stopp er Island. Det bor bare 802 mennesker der.

10 Den øya er kanskje mest kjent for festivalen «Sommerfesten» som arrangeres der en lørdag i juni hvert år. For et par år siden kom det 25.000 mennesker for å oppleve kultur og konserter. Det er 30 ganger så mange som det som bor der, det.

15 Hvis det skulle kommet 30 ganger så mange som det bor i Trondheim, måtte vi ha tatt imot 5.7 millioner mennesker på festival. Da tror jeg både AtB og metrobussystemet hadde brutt sammen.

20 Fra den øya kom tippoldefaren min. I 1870 ble han døpt, Theodor Matias Jensen Erstad. Han var på båt hele livet. Helt til han ødela to fingrer da han nesten var 70. Noen ganger kom de med storfangst og fikk solgt alt. En gang fikk de et lite stykke skinn for hele lasten, en annen gang hadde de 4-5000 kilo kveite og ble tilbudt 4 øre kiloen. Da tok de med seg fisken og laga rekling, en slags tørrfisk.

25 Det var ikke akkurat noen åtte timers arbeidsdag, sykkelønn eller fiskesalgslagslov som sikra at naturressursene tilfalt folkets beste å snakke om den gangen. Kapitalkreftene var suverene. De råda brutalt og hensynsløst over

samfunnsutviklinga.

30

Da han ble 90 år i 1960, skrev journalisten i lokalavisa Sunnmørsposten:
«Brått kan han slå om til spansk og telje til hundre i rivande fart med ein lystig
lått.¿Eg lærde det i 12-årsalderen av stuertane på spanske skonnertar som låg i
Korsen og lasta fisk,¿ seier Theodor. `Spanjolane lærde norsk og gutungane
35 spansk. Det var slike fine, kvite båtar dei hadde -- men dei var raske til å stele
kattar og koke dei til middag, spanjolane.¿»

40

I dag kokes det heldigvis ikke så mye katter, men fisken eksporteres fortsatt
verden rundt. Norsk klippfisk, som vi produserer 100.000 tonn av hvert år,
selges til Spania og mer enn 50 andre land. Og Ålesund og øyene rundt står for
størstedelen av produksjonen. 100.000 tonn hvert år! Det blir det mye bacalao
av.

Og tenk!

45

Det er litt av en samfunnsomveltning og likestillingsreise samfunnet har vært
gjennom i løpet av disse generasjonene siden Theodor sto der på kaia for hundre
år siden og frem til i dag. Huset var bygget sånn at gikk du den ene veien fra
50 gangen kom du til kjøkkenet, den andre veien til stua. På kjøkkenet var det hun
som hadde sitt heltidsvirke og fylte dagene med å lage mat til alle familiens
medlemmer. Om oldefar sies det at han nok hadde sulta i hjel foran
brødboksen, hadde det ikke vært for oldemor. Farfar kunne nok klart å skrelle
noen poteter. Og pappa lager innimellom veldig god saus.

55

Til høsten begynner lillebroren min, Jonas, som kokkelærling på Britannia.
Og kanskje står det nettopp Bacalao på menyen.

60

Året 1901 står sentralt i min familie. Da bygde tippoldefaren min huset som
flere generasjoner har vokst opp i. Men 1901 er også starten på noe viktig for
veldig mange flere. I 1901 ble både klubben på papirfabrikken på Ranheim og
idrettslaget på Ranheim stifta.

Arbeiderne samlet seg og mønstra felles krav allerede året etter.

65

Da de ble møtt med lønnskutt på 10 %, var svaret kontant: Det finner vi oss ikke
i! De samlet seg til møte i fagforeninga, og alle arbeiderne meldte seg inn.

De med den laveste lønna ble skjerma fra lønnskutt.

70 Det ga dem noe å leve av.

Og de samlet seg etter hvert rundt idrettslaget.

Og historien om for eksempel han som senere også ble æresmedlem i Ranheim IL, Ernst «Kruska» Larsen, og som også jobba på fabrikken, kjenner vi alle. OL

75 og EM-bronse i 3000 meter hinder og 15 norske rekorda.

Det ga dem noe å leve for.

Det lille Ranheimsamfunnet, de stolte arbeiderne, klarte etter hvert å få til noe som arbeiderbevegelsen over hele verden har hatt som mål. Noe å leve av og noe

80 å leve for. Og det er det det handler om. Brød og roser. Klubben og idrettslaget.

Og i dag, 1. mai, går Ranheimspillere og trener Svein Maalen i tog.

På verandaene henger både røde, norske flagg og blå ranheimsflagg. Brød og roser. Det er hele kjernen i bevegelsen vår. Lønn som gir deg mat på bordet, og

85 rosene -- det som gir livet duft og farge.

Det er herfra at vårt nydelige symbol, den røde rosa, stammer. Rødfargen: kampen mot sulten i kroppen, for arbeid, rettferdighet og brød. Rosa: kampen mot sulten i hjertene, etter fellesskap, livskvalitet, og kultur. Men det vi tar som

90 en selvfølge på Ranheim også i dag, kulturtilbudet, idretten, frivilligheten og fellesskapet vi har sammen, det er det mange barn og familier som bare kan drømme om.

Ute på kontinentet ser vi land som bygger fysiske og psykiske murer og gjerder, når de burde ha bygd bruer. Forskjellene mellom folk er dramatiske. Vi ser land som nekter å ta imot mennesker på flukt. Vi hører retorikk lik den i mellomkrigstiden i Tyskland. Ord som lopper, rotter og skadedyr har igjen blitt en del av høyrepopulistenes skadelige og farlige vokabular. Med budskap som skiller oss, som sprer frykt og som skaper hat.

100

Holocaust-overlevende Elie Wiesel sa det vondt, men riktig:

«Det motsatte av kjærlighet er ikke hat. Det motsatte av kjærlighet er likegyldighet».

105 Disse trendene som er sterke ute i verden, ser vi også igjen her i Norge.

Vårt svar er sterkere fellesskap. Lokalt her på Ranheim, med omsorgsboliger, enda bedre kulturtilbud, gjenåpning av nye Ranheim stasjon og nytt helse- og velferdssenter. Og nasjonalt med mer skatt til de som tjener aller mest i samfunnet vårt. En ny sosial boligpolitikk. Og en fellesskole der alle barn har like muligheta til å lykkes.

For fortsatt er det sånn at i den norske fellesskolen vi er så stolte av, er det viktigste innholdet i ungene sin skolesekk, den sosiale bagasjen. I den norske fellesskolen skal det ikke ha noe å si hvilken bakgrunn du har, men likevel farger det hele vitnemålet.

Det skal ikke spille noen rolle hvem foreldrene dine er, men i praksis spiller det selve hovedrollen.

Det er jo det brød og roser handler om. Det gjelder ikke bare for de voksne. Det gjelder for ungene våre også. Fordi i alle klasserom på 30 elever, i hele landet, på alle skoler, så er det fire elever som ikke har med seg matpakke hjemmefra. Og det er de samme fire elevene hver eneste dag. Det er ikke tilfeldig.

De lærer mindre, de får det vanskeligere med å følge med, og de trives dårligere. Og når noen ikke har det bra, så gjør det noe med alle. Derfor vil vi ha et godt og enkelt skolemåltid til alle ungene våre. Hvem vet, kanskje de som får skolemat kan få klippfisk fra Sunnmøre?

Kjære alle sammen

Det er mye vi skal ta med i lærdommen fra de som har gått foran oss. Fra tippoldefar Theodor. Og fra de som grunnla klubben på papirfabrikken. Alle de som trodde på at for å få til forandring, så måtte man stå sammen. De som jobba hardt og de som håpet. De som hadde trua på framtida. At det skal bli bedre for de som kommer etter oss.

Det er vi, det. For det er vi som må bygge en demning opp mot disse høyrekreftene. Vi som må stå opp mot urettferdighet. Og vi står opp fordi vi er fra Ranheim. Fordi vi er sosialdemokrater. Vi er ikke nøytrale. Vi velger side. Fordi vi står opp for historien vår, og fordi vi tror på sterke fellesskap.

Gratulerer så mye med dagen.

150 **Kilde**
www.ranheimavisa.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/brod-og-roser>

155

160

165

170

175

180